

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av avtalet om ändring av överenskommelsen mellan de nordiska länderna om tillträde till högre utbildning

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att riksdagen godkänner avtalet om ändring av överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning. Den ursprungliga överenskommelsen trädde i kraft 1997 och dess syfte är att fördjupa det nordiska samarbetet och öka studerandenas möjligheter att söka och få tillträde till högre utbildning i de andra nordiska länderna.

Överenskommelsen har ändrats så att den gäller tills vidare. Tidigare har överenskommelsen förnyats för ett visst antal år åt gången.

Avtalet har undertecknats av representanter för Danmark, Finland, Island och Norge i Stockholm den 25 april 2018. Sveriges representant har undertecknat avtalet den 17 maj 2018. Avtalet träder i kraft 30 dagar efter den dag då samtliga parter har meddelat utrikesministeriet i Finland att de har godkänt ändringsavtalet. I fråga om Åland, Färöarna och Grönland träder avtalet i kraft 30 dagar efter det att utrikesministeriet i Finland har underrättats om att ändringsavtalet träder i kraft för deras vidkommande.

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

De nordiska länderna ingick en överenskommelse om tillträde till högre utbildning den 3 september 1996. Överenskommelsen trädde i kraft i maj 1997 (FördrS 23/1997, och för Ålands vidkommande FördrS 52/1997). Syftet med överenskommelsen är att ytterligare fördjupa det nordiska samarbetet och utöka studerandenas möjligheter att söka och få tillträde till högre utbildning i de andra nordiska länderna.

Enligt överenskommelsen får sökande som är bosatta i ett annat nordiskt land möjlighet att söka till högre utbildning på samma eller likvärdiga villkor som sökande från det egna landet. En utbildningssökande, som är behörig till högre utbildning i det nordiska land där han eller hon är bosatt, är också behörig till högre utbildning i de andra nordiska länderna. Överenskommelsen innehåller bestämmelser om tillämpning av urvalsförfarande, tillgodoräknande av studieprestationer samt delgivning av information. I överenskommelsen bestäms också om ett ersättningssystem mellan länderna.

Ersättningssystemet påverkar Danmarks, Sveriges, Finlands och Norges andel av den nordiska budgeten. Danmark, Finland, Norge och Sverige betalar eller får ersättning kalenderårsvis för högskolestuderande som avlägger examen i ett annat nordiskt land. Island och de självstyrande områdena i Norden är enligt överenskommelsen befriade från ersättningssystemet.

Enligt ersättningssystemet påverkas respektive lands andel av den nordiska budgeten bland annat av antalet högskolestuderande som studerar i andra nordiska länder och får studiestöd från hemlandet. Ersättningen ska betalas till 75 procent för de studerande som studerar i ett annat nordiskt land men får studiestöd från sitt hemland. Antalet studerande som bedriver kortvariga utbytesstudier och antalet studerande inom forskarutbildning inverkar inte på det betalningsandelen.

Under treårsperioden 2009—2012 inkluderades en höjning enligt konsumentprisindex (förbrukerprisindex) i överenskommelsen. Höjningen bestäms av Danmarks statistikcentral, Dansk Statistik. Ersättningen per studerande uppgick till 30 740 DKK (ca 4 100 euro) år 2018.

Avtalet innefattar bestämmelser som enligt självstyrelselagen för Åland hör till Ålands behörighet.

Antalet högskolestuderande som avlägger examen i något annat land än sitt hemland har ökat i alla nordiska länder under överenskommelsens giltighetstid. Även antalet nordiska studerande som studerar i de övriga nordiska länderna har ökat en aning. Under överenskommelsens giltighetstid har årligen ca 150—200 nordiska högskolestuderande som påverkar betalningsandelen studerat i Finland. Under de senaste åren har antalet finländska examensstuderande som åker till de övriga nordiska länderna ökat tydligt. (Läsåret 1995—1996: 1 180 studerande, läsåret 2014—2015: 1 470 studerande, läsåret 2015—2016: 2 052 studerande, läsåret 2016—2017: 2 393 studerande).

Antal studerande i högskoleutbildning i ett annat nordiskt land som erhåller studiestöd läsåret 2016—2017

<i>Totalt</i>	HÖGSKOLEUTBILDNING (totalt)				
↓Till/Från→	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Nordiska länderna totalt	1 081	2 393	502	3 193	2 065
Danmark	-	266	280	2 538	1 140
Finland	12	-	4	17	130
Island	67	14	-	37	57
Norge	322	117	69	-	738
Sverige	680	1 996	149	601	-

Källa: FPA

Enligt artikel 10 i den ursprungliga överenskommelsen gäller överenskommelsen till utgången av 1999 om inte något annat avtalas före det. I enlighet med beslut av Nordiska ministerrådet har överenskommelsens giltighetstid förlängts åren 2000—2001, 2002—2003, 2004—2006, 2007—2009, 2009—2012, 2013—2015 och 2016—2018. (FördrS 23/2000, 90/2006, 89/2007, 22/2010, 94/2013 och 73/2016).

Avtalet utvärderades år 2014. Dess centrala kärna är ett ersättningssystem för betalningar, och är i första hand av politisk betydelse i syfte att på nationell nivå legitimera och prioritera den omfattande rörligheten bland studerande mellan de nordiska länderna. År 2016, under Finlands ordförandeskap för Nordiska ministerrådet, fördes på Finlands initiativ en principiell diskussion om att förlänga överenskommelsen eftersom situationen hade förändrats mycket under 20 år bland annat på grund av utvecklingen av samarbetet inom Europeiska unionen. Avtalsstaterna ansåg att överenskommelsen är viktig och att det är viktigt att förlänga dess giltighetstid. Även när förnyandet av överenskommelsen nu förhandlades gav avtalsstaterna sitt stöd till en förlängning av den.

Depositarie för överenskommelsen är utrikesministeriet i Finland.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

Överenskommelsen ändras så att den förblir i kraft tills något annat bestäms. Ändringsförslaget motiveras med strävan efter att minska den administrativa bördan av att förlänga överenskommelsens giltighetstid.

3 Propositionens konsekvenser

Enligt överenskommelsen betalar de nordiska länderna med undantag för Island ersättning för sina studerande i andra nordiska länder. Respektive lands ersättningsandel beaktas som en ökning eller minskning då landets finansiella bidrag till den årliga budgeten för det nordiska samarbetet fastställs.

Överenskommelsen ökade Finlands andel av budgeten för nordiskt samarbete för 2016 med ca 29,1 miljoner DKK (ca 3,9 miljoner euro), för 2017 med ca 33,9 miljoner DKK (ca 4,5 miljoner euro) och för 2018 uppskattas ökningen vara ca 43,7 miljoner DKK (ca 5,9 miljoner euro).

Om överenskommelsen ändras så att den förblir i kraft tills vidare så uteblir det återkommande administrativa arbetet som krävs för att förnya överenskommelsen. En avtalspart kan säga upp överenskommelsen genom ett skriftligt meddelande och överenskommelsen kan ändras genom ändringsavtal. Därmed påverkar ändringen inte möjligheten att vid behov utvärdera ändamålsenligheten för överenskommelsens giltighet.

Det är svårt att bedöma överenskommelsens betydelse för tillträdet till högre utbildning och större rörlighet mellan de nordiska länderna i fråga om studerande, eftersom förutsättningarna för tillträde till sådan utbildning i Europa samtidigt främjats genom flera internationella beslut och avtal. Däremot kan överenskommelsen antas ha bidragit till att högskolorna fäster större uppmärksamhet vid en likvärdig behandling av utländska sökande. Det har också varit möjligt att hänvisa till överenskommelsen i situationer där det har varit uppenbart att nordiska medborgare inte har behandlats likvärdigt.

Anslaget för Finlands finansiella bidrag till Nordiska ministerrådets budget har reserverats under moment 24.90.66 under utrikesministeriets huvudtitel.

4 Beredningen av propositionen

Ändringen av överenskommelsen bereddes av Nordiska ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning (ÅK-U) vid Nordiska ministerrådet i årsskiftet 2017—2018. Remissyttrandet om överenskommelsen och om ändamålsenligheten med undertecknandet av ändringsavtalet har begärts av utrikesministeriet, finansministeriet och Ålands landskapsregering.

Den 5 april 2018 förordade finansutskottet beviljandet av fullmakt att underteckna ändringsavtalet och statsrådets allmänna sammanträde beslutade att föreslå beviljande av fullmakt att underteckna ändringsavtalet. Efter föredragning av statsrådet beviljade Republikens president fullmakt den 6 april 2018. Ändringsavtalet har undertecknats av Finland, Danmark, Norge och Island den 25 april 2018. Sverige har undertecknat ändringsavtalet den 17 maj 2018.

Propositionen har beretts vid undervisnings- och kulturministeriet. Remissyttrandet om propositionsutkastet har begärts av universiteten, yrkeshögskolorna, Finlands Studentkårers Förbund FSF, Finlands Studerandekårers Förbund SAMOK, Finlands universitets rektorsråd UNIFI, Yrkeshögskolornas rektorsråd ARENE, utrikesministeriet och finansministeriet. Inom utsatt tid lämnades yttrandet in av Åbo, Helsingfors och Uleåborgs universitet, Yrkeshögskolan i Seinäjoki, Metropolia-yrkeshögskolan, Karelia-yrkeshögskolan och Yrkeshögskolan Arcada, Finlands Studentkårers Förbund FSF, Yrkeshögskolornas rektorsråd Arene och utrikesministeriet. Alla yttrandet stödde förslaget. I propositionen har man beaktat utrikesministeriets ändringsförslag som närmast var tekniska.

DETALJMOTIVERING

1 Avtalets innehåll och förhållande till lagstiftningen i Finland

Artikel 1. Enligt artikeln ändras artikel 10 andra stycket i den ursprungliga överenskommelsen, vilket gäller överenskommelsens giltighetstid. Överenskommelsen gäller tills något annat avtalas.

Artikel 2. I artikeln bestäms om ändringsavtalets ikraftträdande.

Artikel 3. I artikeln bestäms om deponering av avtalet. Ändringsavtalets originalexemplar deponeras hos utrikesministeriet i Finland, som tillställer de övriga parterna bestyrkta kopior därav.

2 Ikraftträdande

Ändringsavtalet träder i kraft 30 dagar efter den dag då samtliga parter har meddelat utrikesministeriet i Finland att de godkänner ändringsavtalet. I fråga om Åland, Färöarna och Grönland träder avtalet i kraft 30 dagar efter det att utrikesministeriet i Finland har underrättats om att ändringsavtalet träder i kraft för deras vidkommande. Avtalet innefattar bestämmelser som enligt självstyrelselagen för Åland (1144/1991) faller inom landskapet Ålands behörighet.

3 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. Riksdagens godkännande krävs bland annat om avtalet förorsakar Finland sådana betydande periodiska kostnader eller engångsutgifter som inte kan täckas med de anslag som redan beviljats eller de medel som reserverats i budgeten.

Avtalet innehåller inga bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, men det föranleder sådana periodiska och betydande kostnader på grund av vilka riksdagen måste godkänna avtalet. År 2017 var Finlands betalningsandel ca 4,5 miljoner euro och år 2018 uppskattas summan vara 5,8 miljoner euro.

Avtalet innehåller inga bestämmelser som gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom., vilket innebär att beslut om godkännande av avtalet kan fattas med enkel majoritet. Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås att riksdagen

RP 151/2018 rd

godkänner avtalet av den 25 april och den 17 maj 2018 om ändring av överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning.

Helsingfors den 27 september 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Undervisningsminister Sanni Grahn-Laasonen

Avtalstext

AVTAL OM ÄNDRING AV ÖVERENSKOMMELSEN MELLAN DANMARK, FINLAND, ISLAND, NORGE OCH SVERIGE OM TILLTRÄDE TILL HÖGRE UTBILDNING

Regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (nedan kallade parterna); som har avtalat om ändring av överenskommelsen av den 3 september 1996 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning (nedan kallad överenskommelsen)

- genom notväxling den 13 mars 2000 i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets beslut av 1 juni 1999,
- genom notväxling den 3 november 2006 i enlighet med Nordiska ministerrådets beslut av 1 december 2000, 4 juni 2003 och 1 november 2006,
- genom avtal den 23 april 2009 samt
- genom avtal den 31 oktober 2012,
- genom avtal den 2 november 2015
- i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets beslut av den 26 mars 2018
- som finner det ändamålsenligt att ändra och förlänga överenskommelsen; har blivit eniga om följande:

Artikel 1

Artikel 10 stycke två i överenskommelsen ska ha följande nya lydelse:
Överenskommelsen ska gälla tills något annat avtalas.

Artikel 2

Detta avtal träder i kraft trettio dagar efter den dag då samtliga parter har meddelat det finska utrikesministeriet att de har godkänt avtalet.

Detta avtal upphör att vara i kraft när överenskommelsen upphör att vara i kraft.

För Färöarnas och Grönlands respektive Ålands vidkommande träder avtalet i kraft trettio dagar efter det att det finska utrikesministeriet har underrättats om att avtalet ska ha giltighet för Färöarna och Grönland respektive Åland.

Det finska utrikesministeriet meddelar de övriga parterna om mottagandet av dessa meddelanden och om tidpunkten för avtalets ikraftträdande.

Artikel 3

Originalexemplaret till detta avtal deponeras hos det finska utrikesministeriet, som tillställer de övriga parterna bestyrkta kopior därav.

Detta avtal undertecknas av utbildningsministrarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Avtalet har upprättats i ett exemplar på danska, finska, isländska, norska och svenska språken, vilka samtliga texter har samma giltighet.

RP 151/2018 rd

För Danmarks regering, Stockholm den 25 april 2018:

För Finlands regering, Stockholm den 25 april 2018:

För Islands regering, Stockholm den 25 april 2018:

För Norges regering, Stockholm den 25 april 2018:

För Sveriges regering, Stockholm den 17 maj 2018.